

Výtvarník Jiří Anderle se v září dožil osmdesáti let. Na jeho počest se v Obecním domě v Praze koná do 15. ledna retrospektivní výstava Panoptikum. Přední český grafik a malíř má stále spoustu nápadů a elánu a říká, že ten nejdůležitější obraz ještě nenamaloval. Píše druhou knihu a natáčí se svým papouškem Žandou rozhlasový pořad, kde vzpomíná především na svůj rodný Pavlíkov a Rakovnicko.

Jak ve svých osmdesáti letech bilancujete?

Nečekal jsem, že to bude taková zlomová událost. Obrazy rád maluju, ale neexistuje, aby u mě doma visel můj obraz. Bez svých obrazů můžu žít, ale nemůžu žít bez své práce. Neznamená to, že se svých obrazů zbavuju. Jsou to moje děti, poctivě jsem je přivedl na svět. Už od dětství jsem byl posedlý kreslením a malováním. Jsou tu

Jiří Anderle

Snažme se vše, co je záporné, přeměnit v kladnou hybnou sílu

cykly od padesátých let. Když jsem hrál po Rakovnicku s kapelou, maloval jsem cyklus Vesnické tancovačky, kde se na sále střetává mládí se stářím, krása s drsností, láska s nenávistí. Přesvědčil jsem se, že můžu kreslit a malovat jen to, co jsem hluboce prožil, a to bylo to sobotní a nedělní hraní s milovanou kapelou. To byla krásná etapa mého života.

Jakým výtvarným vzděláním jste prošel?

První univerzita byla grafická škola, druhá byla u kapely zároveň s četbou klasiků. Doslova jsem hltal ruské a francouzské klasiky. Zároveň ještě probíhala výuka v teorii klasické hudby, protože všichni studenti vysokých škol uměleckého směru měli k dispozici Divadlo hudby, kde probíhala školení o současné vážné hudbě. Přišel jsem sice do Prahy jako vesnický kluk, ale během deseti let školy jsem dohnal všechno, co jsem v dětství zameškal. Současný malíř nemůže jen ovládat dějiny

umění, ale musí se zajímat o současnou hudbu, poezii, filozofii.

Pak je celá etapa, kdy jsem byl osm let s Černým divadlem a cestoval po celém světě, to byla další vysoká škola. Začínal jsem jako jevištní technik, ale druhý rok už jsem stál na jevišti. Mezitím jsem přišel na to, jak spojit divadlo s výtvarným uměním. V divadelních šatnách a hotelových pokojích jsem ve volných chvílích vyrýval grafiky, a když jsem je pak poslal na mezinárodní bienále, dostávaly ceny.

Jak to, že vás proslavila grafika, když jste i maloval?

Bez problémů jsem totiž s sebou na cestách mohl vozit měděnou desku, jehly na rytí a všechny možné nástroje. V divadelních šatnách jsem si to rozložil, vyndal z tašky silnou žárovku a kreslil. Grafika se nádherně posílala jako tiskopis kamkoli, kdežto s obrazem to nešlo. Brzo jsem ale začal upřednostňovat malbu, hned jak to v sedmdesátých letech šlo.

A čemu dáváte přednost dnes?

Dnes to jede jako velký proud. Tato výstava ukázala, že ani jeden cyklus není dokončený. Můžu začít od prvního cyklu *Vesnické tančovačky* a dokončovat to s odstupem šedesáti let. Potřeboval bych ale ještě jeden život. Výstava mě nastartovala, že opět začínám zase od nuly, když mi bylo patnáct. Mám tu povahu, že se pořád jenom něčemu dívím. Divím se, že jsem se ráno probudil, že jsem vešel do koupelny, že tam holím nějakýho dědka. To je nádherný!

Mám taky rozepsanou knížku a zároveň natáčím rozhlasový pořad. Ocitl jsem se mezi posluchači jako vypravěč příběhů ze života, protože můj životopis je nesmírně košatý.

Jak jste se dostal k vyprávění?

Náhodou. Rozhlasoví režiséři Kolář a Němeček mi nabídli, abych pouštěl hudbu, kterou mám rád. Režisér Vlado Příkazský měl zájem si to poslechnout. Nevěděl jsem, co mám dělat. „Vyprávěj příběhy, já to budu stříhat,“ říkal mi. Začali jsme před dvaceti lety a pořad měl hned neskutečný ohlas. Nechtěl jsem chodit do studia, tak jsem si koupil aparaturu a pořady daroval posluchačům bez nároku na honorář. Uběhlo dvacet let a vyrostly dvě generace dětí, které kreslily papoušky na kraje dopisů pro rodiče. Pořad mají tak rádi, protože tam nacházejí svoje dětství, svůj životní příběh, osud.

Jakou hudbu rád posloucháte?

Zajímá mě všechno kromě nejsoudobějšího popu, protože hudba je výtvarnému umění nejbliž. Hudba výtvarné umění převyšuje, protože k nám letí prostorem, vniká nám do mysli a vyvolává úžasné asociace a pocity jako výtvarné umění, které má stejně jako hudba jednu zvláštnost – je slovy nepopsatelné. Když se Picasso ptali, co tím obrazem chtěl říct, odpověděl: „Kdybych to mohl říct, nemusel jsem to malovat!“

Když tvoříte, máte nějakou oblíbenou skladbu?

Hudba je gigantický vesmír. Já to střídám. Včera jsem si dal Stravinského *Příběh vojáka*, dneska *Klavírní sonáty* Franze Schuberta. Když kreslím,

Elita II, 1982 (Iluze a realita), tuš, olej, kolážovaná fotografie na plátně, 130 x 160 cm.

Jarní vítr, 2010, akryl na plátně, 160 x 150 cm.

poslouchám buď ticho, nebo si dám něco ze své obrovské fonotéky. Třeba když mám chuť na jazz, vyberu si úžasného Gerryho Mulligena. Někdy zase Josefa Suka se Zuzanou Růžičkovou, jak nahráli Bachovy *Sonáty a partyty pro cembalo a housle*. To je

taky nádherný. Budme šťastní, že jsme dostali dar, že nás hudba oslovuje. Než jsem se dostal do Prahy, prošel jsem jednoduchým vzděláním v rakovnické hudební škole, protože jsem hrál na housle a na violoncello a základní fakta o hudbě vím.

Prostor a čas, 1983, olej, tužka, barevné tužky na plátně, 99 × 75 cm.

Na čem právě děláte?

Dělám kresby, ale mám rozpracovaných několik obrazů. Inspirace je všude kolem nás. Už to, jak sem vcházejí návštěvníci a dívají se po obrazech, je velmi zajímavé. Nebo to, že spolu hovoříme, je velmi inspirativní. Pavučiny osudu jsou tak tenké, že jsme se vůbec nemuseli sejít, byla to náhoda. V osudu člověka hraje náhoda gigantickou roli. Já se třeba vůbec nemusel narodit živý. Když jsem se narodil, porodní bába mě náhodou probudila k životu, protože jsem byl přidušený. A tak to chodí celý život.

Teď jsem se zbláznil do Antona Pavloviče Čechova, čtu ho a učím se, jak konstruovat příběh. Kolem nás jsou takové poklady, že jen lituju lidi, kteří mají jen displeje a něco do nich tūkají.

Jak tvoříte?

To je jako, když se člověk zamiluje. Zamilujete se, protože vás někdo něčím upoutá. To je zážeh nebo vzplanutí, u výtvarného umění je to inspirace. Potom následuje malá kresba, nebo někdy taky ne, ale je dobré si nakreslit základní rytmus kompozice. Pak začne tvorba. Člověk musí být opravdu přeplněn tím citem, protože obraz vám nic neodpustí. Ještě horší je rozhlasový mikrofon. Ten prozradí každou faleš, neupřímnost, přetvářku nebo lež. Obraz je totéž. To je jako v lásce. Prožíváte slast, obraz vám roste pod rukama, ale na jednu končí vyvrcholením. Pak je nejlepší obraz otočit a už na něj nesahat. Intervaly práce můžou být různé, obraz za půldne. Picasso třeba maloval několik obrazů denně a my nad jeho dílem žasneme. Někdy se

obraz zakousne a trvá měsíc, nebo dokonce dva roky jako tamten Modrý (*ukazuje na obraz pod oficiálním názvem Prostor a čas*). Dnes jsem ho z neznámých důvodů přemaloval. Pod ním je obraz, který už byl v podstatě dobrý.

Jak to, že obrazy přemalováváte?

Já nevím, to jsou nevysvětlitelné pohnutky myslí. Něco se opravdu nedá popsat slovy.

V kresbách jdete hodně do detailů. Některé dokonce až nahání hrůzu. Je to odraz doby?

Jsem detailem posedlý. Už jako dítě jsem byl okouzlený přírodou, protože na vesnici se v úzkém kontaktu s přírodou vyrůstá. Ta doba byla někdy tak hrozná, že nešlo, aby se ta hrůzná výstražná tematika v mém díle neodrazila.

Jste rád, že máte jako umělec neomezenou svobodu?

Je to úžasné! Žil jsem takovým prázvláštním způsobem života. V minulém režimu jsem nebyl na seznamu schválených umělců, Národní galerie nemohla kupovat mé obrazy. Pociťoval jsem ale svobodu stále, sám jsem si ji vytvořil. To je ostatně pro naši generaci příznačné. Uzavřeli jsme se do úzké skupiny přátel. Žili jsme intenzivně četbou klasiků, poslechem hudby, svým pracovním programem. Náš první zájezd s Černým divadlem byl do východního Berlína v srpnu roku 1961. Střílelo se tam a stavěla berlínská zeď. Těšili jsme se, že uvidíme Západní Berlín. Když jsem pak v televizi viděl, jak se zeď bourala, samozřejmě jsem brečel a bylo mi jasné, že se celá říše, co tu měla být na věčnost, zhroutila. Strašně mě to vzalo.

Emigrovat jste nechtěl?

Na to jsem neměl. Cítil jsem silné pouto k domovu, které jsem zdědil po tátovi. Táta byl hrdý Chod. A to byli strážci hranic.

Po kom jste zdědil talent?

Asi po tátovi, protože na Chodsku se pěstovalo lidové řezbářství. Děda sám uměl vyrábět a zdobit lidové nádoby. S tím jsem se narodil. Talentu jsem údajně podle kantorů nedostal zrovna málo, jenomže to nic neznamená, za to člověk nemůže. Může za to, co s tím udělá dál.

Co byste dělal, kdybyste nebyl výtvarník?

Bylo na vázkách, jestli nebudu hudebník, protože jsem přešel na violoncello, kde všechno bylo v basovém klíči, ne v houslovém. To byla hrozná komplikace, protože dítě chce mít všechno hned a já si říkal: Kreslení ti jde líp, kresli.

Dodnes žijete se svou první láskou.

Jaký je váš vztah po tolika letech?

Úžasný. Já ji obdivuji a mám ji čím dál tím raději, protože do ní vidím. Víím, že když je naštvaná, musím ji nechat vykřičet. Křičí na papouška, křičí na mě. Ale když jí to dělá dobře... Já mám pořád únikovou cestu, a to je to umění. Zavřu se do svého ateliéru a malování a kreslení je pro mě terapií.

Vaše žena taky maluje?

Úplně přestala. Nevím proč. Byla jeden z největších talentů Akademie. My jsme spolužáci od grafické školy, od sedmnácti let. Byla o ročník níž. Absolvovala už jako členka souboru Černého divadla.

Jiří Anderle se narodil 14. září 1936 v Pavlíkově u Rakovníka. V letech 1951 až 1931 studoval Vyšší školu uměleckého průmyslu a Akademii výtvarných umění v Praze (obor malířství a grafika). Osm let (1961–1969) jezdil s Černým divadlem Jiřího Srnce jako jevištní technik a herec-mim po Evropě, Austrálii, Africe a Americe. Za své výtvarné dílo dostal řadu prestižních cen. Jeho grafiky a obrazy najdeme v předních galeriích po celém světě (např. v Metropolitanmuzeu v New Yorku, v Centre Georges Pompidou v Paříži nebo v Galerii Uffizi ve Florencii). Městys Pavlíkov mu zřídil Galerii Anderle. Napsal knihu a vysílá vzpomínkový rozhlasový pořad *Láska za lásku*. Na svém kontě má Jiří Anderle na osm set grafik a tisíc maleb. Výstava v Obecním domě v Praze potrvá do 15. ledna 2017.

Na rozdíl ode mě vystoupila hned na jeviště, protože byla divukrásná. A je pořád.

Jste rád sám?

Samotu mám rád, vychutnávám si ji. Někdy si člověk opravdu sahá až na dno. Samota je potřebná.

A lidi máte také rád?

Miluju lidi. Mám rád ty nejprostší. Měl jsem tak rád sousedy v Pavlíkově, kteří odpoledne přijeli úplně servaný z dolu Rako, vraceli se v půl třetí ještě začernalí od mouru. Naobědvali se, lehli si na kanape pod otevřené okno, dali si přes tvář noviny a schrupli si. Uvědomil jsem

TAJEMNÝ PÁTER FERDA

Jiří Anderle vypráví, jak se svým přítelem Bohumilem Hrabalem navštívili léčitele Františka Ferdu

Nadešel den, kdy jsme vyrazili za léčitелеm do Sušice. Milada šoférovala. Seděl jsem vedle ní a vzadu seděla Zuzana Poláková, maminka Kačenky, a spisovatel. Kochali jsme se z okýnka jarní přírodou, až jsme stanuli před malým domkem v takové postranní uličce v Sušici. Před domem čekalo dvacet nebo třicet lidí. Zazvonili jsme, přišla otevřít hospodyně jako vždycky. Vešli jsme do nevelké místnosti. „Dobrý den, posadte se,“ pokyne páter Ferda. „Tak co ta vaše Kačenka? Je to dobrý, zlepšuje se to, vidím tady“ říká paní Poláková. Před ním byl čistý papír. Byli jsme úplně v transu. „Ještě vyměníme ty čaje za jiný a zase přijedte za měsíc.“ Nastala pauza.

„A co s vámi?“ Seděli jsme tam jako kluci po škole ve třídě. Jel jsem tam proto, že mě bolívala hlava. Páter se na mě obrátil. Najednou začal vyprávět o mém ateliéru, kde nikdy nebyl. Začal mi ho líčit zcela přesně. „Vy tam máte v rohu vystouplý komín a tím komínem, protože máte v domě naftový topení (to páterovi nikdo neříkal, on to poznal), jdou zplodiny z nafty, která hoří. Ale vy tam nemáte dobře utěsněný komínový dvířka a ty zplodiny vám pronikají tam, kde pracujete. A od toho vás bolí hlava, člověče. Tak s tím něco udělejte! A buďte opatrný na srdce. Vy jste měl od mládí šelesty, tak to srdce moc nepřetěžujte.“ Já byl pať a Bohoušek taky, protože věděl o tom komíně. „Vy bydlíte kousek vedle Poláků, a tam je to taky nezdravý. Do toho domu nejde vůbec slunce. Celá ta ulice je nezdravá.“

Zahleděl se na spisovatele. „Proč nosíte ponožky s ostrou gumou, co se vám zařezává do lejte? Vždyť nemůže pořádně proudit krev a kazíte si krevní oběh! Potom vás berou při

spaní křeče.“ – „No, to mě tedy berou, velebný pane.“ – „Tak přestaňte nosit takový pevný ponožky, co se vám zařezávají do nohou nad kotníky. Musíte nosit volný ponožky.“ A to nebylo všechno. Po chvíli řekl páter Ferda. „Nenoste hnědou barvu. Taky máte hnědý auto. Na to si dejte velkej pozor, hnědá barva vám přináší smůlu. Není zdravá, protože je samá chemie, co vyzařuje do vašeho těla a buňkama se dostává do vašich orgánů!“ Bohoušek vyvalil oči. „My si nedávno koupili takovýho malýho fordíka – hnědýho.“ – „Já o tom vím,“ řekl jasnovidec. „Ale nemůžu pochopit, pane spisovatel, proč jste minulou středu udělal tu bilbot s bramborama.“

To už se Bohoušek opravdu začal potit. „Když já měl takovou chuť na nový brambory, tak jsem si jich trochu vykopal a uvařil je.“ – „Vždyť to byl jed! Copak jste si nevšiml, že ty brambory byly zelený, nezralý!? Co to děláte, vždyť už jste dospělej a moudrej člověk, ne? A s tím pivem taky přestaňte! Nemám nic proti alkoholu, ale co je moc, to je moc. Játra máte celkem ještě v pořádku. Máte vyoperovanej žlučník a můžete jíst, co chcete. Hospodyně vám dá čaje, pijte to a někdy zase přijďte. S Pánem Bohem.“

Když jsme jeli zpátky, moc do řeči nám nebylo, protože jsme si uvědomovali, že jsme byli svědky zázraku. Kdykoli jsme s Bohumilem přišli na téma páter Ferda, říkal: „Přestaň. Mně běhá mráz po zádech.“ Zakrátko, když jsme jeli do Kerska a odbočovali doleva, srazili jsme se s nákladákem. Nám se našťestí nic nestalo, ale auto šlo do šrotu. Když si uvědomím, že on měl vidění, že bychom neměli jezdit v hnědým autíčku, stydne mi krev v žilách.

Z rozhlasového pořadu *Láska za lásku, Tajemný páter Ferda*, 23. 3. 2014 (zkráceno)

si, že měřítkem hodnoty je lidská práce, ten nejprostší člověk. Babička, která celý život dřela, od dětství až do svých šestadevadesáti let. A to jsem všechno na té vesnici viděl a poznal.

Vracíte se tam?

Vždyť tam mám svou galerii. Dělán tam velmi nerad, protože mi je tam do breku. Všechno vidím a prožívám to. Pavlíkov dnes vzkvétá, protože je tam skvělé vedení obce. Inteligentní kluci, které znám od dětství. Oni klidně jedou každý měsíc do Rudolfiny na koncert. To je elita.

Dokážete taky někdy jen odpočívat a kochat se?

Jéžíš, to já neumím. Někdy si říkám: Sedni si před okno a koukej, jak ty stromy žloutnou. No, a to si říkám šestadvacet let, co bydlím u svatého Matěje. Zase je rok pryč a já jsem za tu dobu u toho okna seděl asi půl hodiny. Stačí, abych se podíval do knihovny, kde mě láká hřbet *Gogol Petrohradský povídky* nebo Čechov. A tak se začínám...

Předáváte někomu své zkušenosti?

Čtyři roky jsem učil na Vysoké škole uměleckého průmyslu. Začal jsem jako asistent Jiřího Trnky. Potom přišel rok 1968 a normalizace. To už jsem si říkal: Hochu, to už není nic pro tebe. Začal velký tlak, musel bych vstoupit do partaje, udělat si docenturu a profesuru. Nechal jsem toho v roce 1973. Poznal jsem, že být kantor je tvrdý chleba.

Máte nějaké nesplněné přání?

Chtěl bych, aby lidé v této zemi šli trošičku do sebe, přestali závidět, být zlí, aby nás víc ovládlo dobro. Myslím si, že jsme příliš zakyslá země. To mě trápí hodně. Dal jsem se na cestu osamělého běžce. Mám obrovský styk s obcí posluchačů, tak si můžu dovolit luxus žít v absolutním ústraní. Mám velice úzký okruh přátel, v němž se o politice nebavíme, vždy jsou tam nějaká témata, která jsou lepší, zajímavější. Literatura, hudba, poezie.

Zaujal mě váš citát: Snažme se vše, co je záporné, přeměnit v kladnou hybnou sílu.

To je alfa a omega mého bytí. Nikdy v životě nevíme, co je dobře a co špatně. Když přijde zápor, je třeba ho přetočit v hybnou sílu. Dělán to tak celý život. Myslím si, že ten hlavní obraz jsem ještě nenamaloval! To je moje touha. Slibuju si, že to bude ten, který mám rozpracovaný. Podle mě jsme vy i já na světě pouze v jediném exempláři, protože máme svoje ustrojení v hlavě, své myšlenky, fantazie, svou podstatu proudění v cévách. A jde o to, přenést vše jedinečné, co nosíme v hlavě, buď do literárního díla, nebo na plátno, na grafickou desku, aby tu po nás zůstalo svědectví o tom, čím jsme žili.

Jaká je tedy role umělce?

Umělec by se měl dobrat své podstaty. Velice často slyšíme větu: V umění tu už vlastně všechno bylo. Ano, ale nebyli jsme tu my! Ať se tedy každý snaží vydat vlastní svědectví.

Lída CHARVÁTOVÁ

VZPOMÍNKA

Fenomenální Radim Hladík

Neděle 4. prosince 2016, 10:45. Telefon a smutná zpráva, které se nechtělo věřit. Zapálil jsem za Radima Hladíka svíčku a bylo mi všelijak. Byť svůj nepříliš dlouhý život vrchovatě naplnil jako málokdo, takových po všech stránkách skvělých a slušných lidí je žalostně málo. Myslím, že to důstojně a výstižně vyjádřilo ministerstvo kultury: „Bude chybět celé české kultuře. Uprímnou soustrast nejbližším.“

Radim Hladík byl fenomenální kytarista a spoluzakladatel hudební skupiny se současným názvem Blue Effect. Byl u všeho, nebo téměř u všeho, co něco znamenalo v československém, později

českém rocku nebo, chcete-li, bigbitu, jak se u nás říkalo. Je třeba vypočítávat všechna uznání a ocenění, jichž se mu dostalo? Za všechny bych uvedl, že byl společně s Václavem Hudečkem jmenován čestným občanem Prahy 2. A ještě jedna důležitá poznámka: Blue Effect vznikl v roce 1968 a téhož roku získal na 2. československém beatovém festivalu cenu Objev roku a Kapela sezony, Radim Hladík se stal Hudebníkem sezony a cenu získala i nesmrtelná skladba *Slunečný hrob*.

Díky své profesi a bohužel kvůli nemocem jsme se setkali v posledním roce několikrát i mimo koncertní sály. Naposled jsem Radima Hladíka vzal v srpnu loňského roku na vyšetření do IKEM. Když jsem ho pak odvezl zpátky domů, několikrát mi zdvojnásobně děkoval. Ale já byl rád, že pro něj mohu alespoň něco málo udělat. A velice jsem si vážil toho, že mohu být chvíli v přítomnosti takového úžasného člověka, nejen skvělého muzikanta, ale člověka skromného, pokorného, milého, zkrátka lidského. Choval se vždy tak neokázale. Jako ti, kdo hodně vědí,

a přitom zůstávají stále normálními lidmi. Stejně tak při rozhovoru, který jsem s ním dělal před deseti lety do REGENERACE.

Naposled jsem Radima Hladíka viděl, jako mnoho jiných, loni 13. září roku při společném koncertu s Etc... a Vladimírem Mišíkem. Byla to snad symbolika, protože právě tyto dvě osobnosti stály u zrodu skupiny Blue Effect, tehdy ještě Special Blue Effect. Název byl odvozen od modré knížky, která byla zapotřebí k tomu, aby muzikanti z kapely nezmizeli na dva roky na vojnu. Po odchodu Vladimíra Mišíka byl Blue Effect dlouhá desetiletí kapelou Radima Hladíka.

Radim Hladík byl také odborným garantem mnohadílného televizního seriálu *Bigbit*, který mapoval naši rockovou scénu od začátku po současnost. V návaznosti na něj pak vzniklo Popmuseum, nyní se sídlem v Praze 6. Sedmého prosince 2016 tu byla zahájena výstava k sedmdesátinám Radima Hladíka, při přípravě se ještě nevědělo, že bohužel nedožitym. Na konci zprávy o jeho úmrtí na webu Popmusea stojí: „Děkujeme za všechno. Bylo nám ctí a potěšením. Fakt.“

Myslím, že není co dodat.

Petr SEDLÁČEK